

Тазкия дарслари (117-дарс). Гапда чуқур кетиш, сўкиш ва ачитиб гапириш

13:00 / 02.01.2021 5270

Учинчи офат - гапда чуқур кетиш.

Бу нарса оғизни тўлдириб, қофиясини келтирган ҳолда гапириш ила бўлади.

لَاقَمَّ لَسَوَّهَيْ لَعُجَل لَاصِرْ هَل لَ لُؤَسَرَّ نَأْ : هُنَّ عُجَل لَ لَ يَضَرُّ رَجْجُ نَع
نَ وَوَقْدَشَتْ مُلْأَوِ نَ وَرَأْتَرَّتْ لَ لَ مَ أَي قَلْأَمَ وَي يَنْ مُمْ كَدَعَبْأَوِ يَلْإِ مُمْ كَضَعَبْأَوِ نَ
يُذِمُّرَّتْ لَ لَ هَ أَوِ نَ وَوَقْهَيْ فَتُمْ لَ لَ أَوِ

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, менга энг ёмон кўринадиганингиз ва қиёмат куни мендан энг узоқ бўладиганингиз кўп гапирадиганингиз, оғзини тўлдириб гапирадиганингиз ва мутакаббирлик учун гапирадиганингиз», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Албатта, маърузачиларнинг қофиясини келиштириб, гўзал гапиришлари бу жумлага кирмайди. Чунки улар диний таълимотларни кишиларга етказиши учун одамларга таъсир қиладиган чораларни кўришлари зарур.

Тўртинчи офат – фаҳш, сўкиш ва ачитиб гапириш.

«Фаҳш» сўзи қабиҳ, уят, шармсизлик маъноларини англатади.

Уламолар фаҳшни қуйидагича таърифлайдилар:

Журжоний: «Фаҳш соғлом табиат нафрат қиладиган ва мустақийм ақл нуқсон санайдиган нарсадир», деган.

Роғиб: «Фаҳш – қабиҳлиги катта бўлган гаплар ва ишлардир», деган.

Аллоҳ таоло Аъроф сурасида марҳамат қилади:

رِيْبَ غِيْبٍ لَّوْ اَوْ مُثِْلٍ اَوْ نَطَبٍ اَمْ وَاَهْنَمَ رَهْطٍ اَمْ شَحَاوَفٍ لَّيْبٍ رَمَحٍ اَمْ نِْلُقِ
تَلَعٌ اَوْ لَوْ قَتْنَا وَاَنْ اَطْلُسُ سَوْبٌ لِّزَنِيٍّ مَلِ اَمْ هَلَلَابٌ اَوْ كُرْشُتْنَا وَاَوْ قَحْلٍ
نُومٌ لَعَتَا ل اَمْ هَلَلٍ

«Сен: «Роббим ошкора ва яширин фаҳш ишларни, гуноҳни, ноҳақ тажовузкорликни ва Аллоҳга Ўзи ҳеч қандай ҳужжат туширмаган нарсаларни шерик қилиб олишингизни ҳамда Аллоҳга нисбатан ўзингиз билмайдиган нарсени гапиришингизни ҳаром қилган, холос», деб айт» (33-оят).

Аввал айтилганидек, фаҳш иш улкан қабиҳликдир. Бундай ишлар хоҳ ошкора, хоҳ яширин бўлсин, барча-барчасини Аллоҳ ҳаром қилган.

Аллоҳ таоло мўмин бандаларни васф қилганида уларнинг фаҳшдан четда бўлишларини таъкидлаган.

Аллоҳ таоло Шууро сурасида марҳамат қилади:

نُورْفَعِيٍّ مُهٍ اَوْ بَصْرَعٍ اَمْ اِذِ اَوْ شَحَاوَفٍ لَّوْ اَوْ مُثِْلٍ اَوْ رِئَابِكَ نُوْبِنَنْتَجِي نِيْذِلَاو

«Катта гуноҳлар ва фаҳш ишлардан четда бўладиган ва ғазабланган вақтда кечириб юборадиганлар учундир» (37-оят).

Уламоларимиз: «Фаҳш ишлар, деганда шаҳватга тааллуқли гуноҳлар кўзда тутилади», дейдилар. Фаҳш ишлар ичида катта гуноҳлар қаторига кирадиган зинокорлик ва баччабозлик кабилари ҳам бор, катта гуноҳлар сирасига кирмайдиганлари ҳам бор.

Инсон икки дунёда ҳам олий мақомга эришмоқчи бўлса, улкан гуноҳлар, фаҳш иш ва сўзлардан четда бўлмоғи лозим. Бунга эса фақат иймон билан эришилади. Қалби соф иймонга тўла кишигина катта гуноҳларни ва бузуқ ишларни қилмайди. Улардан четда бўлган соф иймонли бандаларгина Аллоҳ таоло ҳузуридаги яхши ва боқий нарсаларга соҳиб бўладилар.

Бу қабилдаги гапларни гапиришни шариат ман қилган. Улар чиркинликлар манбаси ва ёмонликлар уясиدير.

اَلْوَشْخُفْلَا بَحْيِ اَلْهَلَلَانِ : مَلَسَوْهُ يَلَعُ هَلَلَا لِي لَصِهْلَا لُوْسَرَلَا قَو
نَسَحِ دَانَسَابِ دُوَادُ وُبَا هَاوَر : شَحَفْتَلَا

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, Аллоҳ уятсиз бўлмоқни ва уятсиз гапларнинг гапирилишини хуш кўрмайди», дедилар».

Абу Довуд яхши иснод ила ривоят қилган.

هَلَعُ هَلَلَا لِي لَصِهْلَا لُوْسَرَلَا قَو : لَقُ هُنَعُ هَلَلَا لِي لَصِهْلَا لُوْسَرَلَا دَبَعُ نَع
اَلْوَشْخُفْلَا بَحْيِ اَلْهَلَلَانِ : مَلَسَوْهُ يَلَعُ هَلَلَا لِي لَصِهْلَا لُوْسَرَلَا قَو
نَسَحِ دَانَسَابِ دُوَادُ وُبَا هَاوَر : شَحَفْتَلَا

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Мўмин киши таъначи, лаънатчи, фоҳиша ва базий (сўконғич, аччиқ сўзли) бўлмайди», дедилар».

Фаҳш ва уятсизлик кўп ҳолларда уят гапларни очиқ-ойдин айтиш билан бўлади. Одатда бу нарсалар жинсий алоқага оид гапларни бешармлик ила гапириш орқали юзага чиқади. Аҳли солиҳлар ундай ибораларни ишлатмайдилар.

Сўкиш ва ачитиб гапиришни араб тилида «базоъа» дейилади. Бу сўз луғатда тилда мавжуд бўлган, рост бўлса ҳам, аччиқ ва уятсиз гапни англатади.

Уламолар уни қуйидагича таърифлайдилар:

Ғаззолий: «У қабиҳ саналган нарсани очиқ-ойдин сўзлар билан ифодалашдир», деган.

Муновий: «У калом рост бўлса ҳам, нутқдаги фаҳш ва қабиҳликдир», деган.

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: **«Набий соллаллоҳу алайҳи вассаллам: «Мусулмонни сўкиш фосиқлик, у билан урушиш куфрдир», дедилар».**

Маълумки, фосиқлик катта гуноҳ ҳисобланади. Шариат кўрсатган чегарадан чиқиб, гуноҳ ишларни қилувчилар фосиқ ҳисобланади. Фисқ диндан чиқишнинг бошланиши бўлиб, тавба қилмасдан, ўша гуноҳни давом эттирганлар диндан чиқади. Шунинг учун ҳам ҳадиси шарифда сўкиш фисқ, уруш эса куфр дейилмоқда. Чунки фисқ куфрга олиб борганидек, сўкиш ҳам урушга олиб боради.

Одатда одамлар сўкишга унчалик эътибор бермайдилар. «Сўкса сўкилиб қолармиди», деб кетаверадилар. «Фалончи бўлганидан кейин сўкади-да», деган ноўрин мулоҳазаларни ҳам айтадилар. Аслида эса сўкиш гуноҳ ва қабиҳ иш бўлиши билан бирга, ўзидан кўра каттароқ гуноҳ ва ҳалокатларга элтувчи йўл ҳам ҳисобланади.

هَلَلِ اِيَّاهُ هَلَلِ اِيَّاهُ سَرَّ اَقْ اَقْ اَمُّ نَعُ هَلَلِ اِيَّاهُ وَرَمَعَنْبِ هَلَلِ اِيَّاهُ نَعُ
رَأَبْلِ اَوْرَةَ كَلَهُ اِيَّاهُ فَرَسُ اَكْمَلِ سُمْلِ اَبِ اَبِ س: مَلَسَوْهُ اِيَّاهُ

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи вассаллам:

«Мусулмонни сўкиш (сўккан одамнинг) ҳалокат жари ёқасига келганини англатади», дедилар».

Баззор ривоят қилган.

Жарнинг ёқасига келгандан сўнг унга тушиб кетиш ҳеч нарса бўлмай қолади. Демак, сўкишга эътибор бермай, «Сўкса нима бўпти», дейиш мутлақо нотўғри ишдир.

Хусусан, сўкишни кўп ишлатадиган одамлар катта гуноҳларга сабаб бўладилар. Улар олий илм даргоҳларини битирган, катта мансабларни эгаллаган, яхши кийиниб, яхши яшаётган бўлишлари ҳам мумкин.

Модомики, ичларида яхшиликка амал қилдирувчи куч йўқ экан, ўзларининг сўзларини тузатолмас эканлар, ким бўлишларидан қатъи назар, фосиқ бўладилар, маданиятсиз, тубан инсон ҳисобланадилар.

Ўзаро муомалада биринчи бўлиб сўккан одам катта маънавий жиноят қилган бўлади. Орадаги ҳурмат ва иззат, ўзаро тушуниш пардасини йиртган, ёмонликка йўл очган бўлади.

«Руҳий тарбия» китобидан